

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 44.

ZATERDAG 30 OCTOBER 1926.

PALMENLAAN TE FORT MYERS (FLORIDA).

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

PALMENLAAN TE FORD MYERS (FLORIDA), ILLUSTR.	BLZ. 517
MEVROUW MARIANNE, DOOR M. C. V. ZEGGELEN (15)	BLZ. 518
BLOEMEN EN TUINKUNST AAN DE RIVIÈRA (GEÏLL.), DOOR A. J. VAN LAREN	BLZ. 520
NEWCASTLE EN ZIJN PARKEN (GEÏLL.), DOOR F. S. B.	BLZ. 521
DE SPIN, DOOR ANDRÉ THEURIET	BLZ. 522
DE MARTINI- EN A-KERK TE GRONINGEN (GEÏLL.), DOOR R.	BLZ. 522—525
PALINGSCHIEPVAART, DOOR A. W. FRANCKEN . .	BLZ. 525
EEN MERKWAARDIGE WILDE ROOS (GEÏLL.), DOOR A. J. VAN LAREN	BLZ. 525—526
HET MEISJESHUIS TE DELFT (GEÏLL.), DOOR RO VAN OVEN	BLZ. 526—527
VAN ROOFGAUW, DEN SLUWEN ULK, DOOR H. E. KUYLMAN (6)	BLZ. 527
HUIS AAN DE KERKSTRAAT HOEK ZEEDIJK TE BLOK- ZIJL (ILLUSTRATIE)	BLZ. 528

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MEVROUW MARIANNE

DOOR

15) M. C. VAN ZEGGELEN.

„DE Morance”, zeide Marianne.
„A ja, de Morance, 'n mooie naam en een goede vriend van u! ja!” en 't glacé handschoentje ging met één dreigenden vinger omhoog, „ik heb 't wel gezien zoeven, die teedere omhelzing!”

„Wij waren er gelukkig allemaal bij!” pareerde kleine Oma.

De kolonelsvrouw lachte en sloeg zacht op Oma's oude handje. „Wij mogen 'r wel eens plagen, niet waar Mevrouw! Wij weten wel wat wij meenen of niet, maar één ding moet mij toch van 't hart, buurvrouwetje lief, en dat is dit.”

De kolonelsvrouw was nu zijderuischend opgerezen en daar haar echtgenoot dit onmiddellijk waargenomen had, brak hij beleefd 't gesprek af met den ouden heer en stond nu achter zijn vrouw, die Marianne's hand in de hare hield.

„U hebt maar goed gedaan dat coquette ding weg te doen dat een poos geleden bij u diende, dat was een gevaarlijke. Jonge vrouwtjes moeten nooit zulk soort nemen weet u”

„Mevrouw Mees,” mengde de kolonel zich in het gesprek, Marianne met zijn blauwe oogen in rood gezicht eenigszins oolijk aanzien, „behoeft zulke voorzorgen anders niet te nemen, die kan haar echtgenoot om den vinger winden”.

„Ik denk ook niet aan Meneer Mees”, zeide zijn vrouw met eenige verontwaardiging en een hooge kleur, „ik denk aan de jongelui die de familie ontvangt, aan Mevrouw's broer er anderen daarvoor was 't gevaarlijk. Ja heusch, u moet niet zoo ongeloovig kijken, Mevrouwetje, u bent nog zoo onschuldig en goed vertrouwend Ja man, ik ga mee — maar ja, dat wilde ik u juist vertellen, daarom kwam ik op de zaak. Zij is daar waar zij nu diende op staanden voet weg-

gejaagd!” Het glacéhandschoentje ging omhoog en langs dit elegante muurtje lanceerde de buurvrouw in Marianne's oor:

„Moest een kind krijgen, ze hebben haar op straat gezet”.

De kolonels-familie trok vriendelijk handen gevend en buigend af. De twee clubvrienden volgden. Marianne drukte hen de handen. Bas wilde hen uitgeleide doen, maar David drong hem zacht terug bij de deur: „Nee, nee, dat zal ik wel doen, jij bent vandaag 'n feestvarken”.

In zijn handen wrijvend kwam Bas terug bij Marianne.

„Nou kind, we zijn onder ons” en weinig op haar lettend stak hij zijn arm in den hare en presenteerde aan Oma, aan Moeder Antje, aan Dominé Hoogland: „Mijn vrouw de tooneelschrijfster, stuk aangenomen door Nederlandsch tooneel!” — In de achterkamer aan Truus en Gertrud en Nellie, die met bedienen geholpen had: „Mijn vrouw de tooneelschrijfster”, eindelijk in de serre waar de oudjes waren: „Mijn vrouw de tooneelschrijfster”

Marianne maakte zich daar glimlachend uit zijn arm los. „Nee Bas, laat me nu even”, maar zij stonden allen zoo blij om haar heen, dat zij zich zelf dwong tot mede doen aan die blijdschap „Had u ook niet gedacht, hè Grootpa? en Vader, nou moet u wel naar de comédie, hoor!” tot Dominé Hoogland, die zijn kind over het haar streelde.

„Ik ken het!” zeide Grootmama Hoogland. „Ze hebben 't mij voorgelezen!”

„Ja Grootma, u gaat ook mede als 't opgevoerd wordt. U krijgt een eereplaats!”

De deur was opengegaan en Othello, vreugde bespeurend, drong zich tot hen allen door, kwispelde en jankte zacht, toen volgden David, Oom Piet en Tom met zijn zoon Leonard.

„Alles zoo hier in de serre?” vroeg Oom, „waar is de jarige?”

De jarige ging naar hem toe en werd door Oom en broer omhelsd, en zij had nauwelijks tijd haar nieuwe cadeaux goed te bekijken, het groote werk van Couperus, Eline Vere, en verzen van Helene Swarth „Rouwviolen” open te slaan, want het groote nieuws werd door Moeder Antje met glorie verteld.

„Potstausend!” Oom Piet klopte haar op den schouder en Tom kneep zijn zuster zachtjes in den arm.

„Nou zusje, een dubbele felicitatie”.

Marianne zag naar David. „Ik wist 't”, zei hij met lachende oogen, „maar ik vond dat Cher Père 't je moest vertellen”.

„Het rijtuig voor de oude Mevrouw is voor, ook dat voor Meneer de Morance”, meldde Geesje's stem en nu volgde er opeens een algemeene opstand. Oude Grootmama verrees met behulp van haar zoon en Tante Frederiek uit den lagen stoel. Allen volgden de oude dame, die langzaam, de hand aan de leuning, de trappen af wandelde en als eindelijk de oude dame in haar kanten sjaals gewikkeld, in het rijtuig gestegen was, gevolgd door haar zoon en dochter Hoogland, Mevrouw Wedelwende, Tante Frederiek en Cher Père in de glimmende equipage hadden plaats genomen, de achterblijvenden, behalve de grootouders Breecamp, die natuurlijk hier logeeren zouden, ook langzamerhand afscheid begonnen te nemen, sloeg Leonard zijn armen om Tante Marianne's hals, toen zij zich even neerzette.

„Nou heb ik je den heelen dag eigenlijk niet gezien, Tante”.

„Wat ben je een zoete schat geweest”, zei Marianne, „den heelen middag zoo stil. Wat dee je toch?”

„Bij Geesje en Riekje limonade gedronken in de keuken en geklonken op 't nieuwe jongetje”.

„'t Nieuwe jongetje?”

„Ja, Gees heeft me verteld dat je een jongetje koopen wilt — is dat zoo, Tannie?” en met z'n blauw oog kijkend in haar bruine — „Is 't heusch waar, Tannie, ga je een nieuw jongetje koopen?”

„Als ik geld genoeg heb, Leomannetje”.

„Moet je veel geld hebben, Tannie, om jongetjes te koopen?”

„Ja, ja, een heeleboel”.

Maar Leonardje die niet gauw tevreden was, hield Tante's gezicht met beide handen naar hem toegekeerd.

„En de arme menschen dan, die geen geld hebben, hoe hebben die dan jongetjes gekocht? Zeg es Tante, hoe komt dat? Krijgen die ze present? Waarom doe je je oogen dicht, Tante, kijk me nou es an, zeg es, krijgen de arme menschen ze present?”

„Ja, die krijgen ze present”. Marianne drukte zijn gezicht tegen haar aan. Ze voelde 't kloppen in haar keel.

Er kwam plotseling een angst over haar, dat ze zich niet goed zou kunnen houden, dat ze zou gaan huilen tegen Leonardje aan.

„Kom jongen, we gaan”, zei Truus, „Tante is moe, geef Tante een dikken zoen, we gaan naar huis”.

En nu ze eindelijk allen weg waren, de grootouders naar hun kamer om wat uit te rusten voor het middagmaal, Bas en David nog even op de werkkamer boven de post voor Klank en Gedachten nazagen, Geesje en Riekje de leege kopjes en glazen naar de keuken droegen, bleef ze stil zitten in den grooten stoel van Oma, de handen in den schoot.

„Annette op straat gezet . . . weg, verstooten omdat ze een kind moest krijgen”. Ze streek met de hand over het gloeiend voorhoofd. Ze telde terug. Als dat nu uitgekomen was in Juli, dan moest het al zoo geweest zijn toen Annette hier was. Toen Annette hier was!

„Mijn God! wees barmhartig voor me”, zeide ze zacht, en ze vouwde haar handen, de vingers knepen sterk in elkaar zoodat er witte plekken op kwamen. „Ik wil niet denken, ik mag niet denken! — bijna gelijk . . . met mij”.

En het flitste door haar heen, hoe zij misschien een gelukkige Moeder zou zijn en hoe die andere op straat gezet was, verlaten en geminacht door ieder, en ze zag opeens weer de oogen van Annette, die donkere angstige oogen in dat fijne bleeke gezicht en de op elkaar geperste lippen . . . Als zij maar geen moord begin — en wie, wie was de schuld? en wat kon zij zelf doen? Er moest geholpen worden . . .

David kwam binnen. Hij zag dadelijk dat er iets was.

„Jannetje, zusje, wat is er?” Hij boog zich naar haar over, hij nam haar koude handen in de zijne.

„Davi”, zeide ze in zijn oor, bang dat iemand haar zou hooren, hoewel de twee groote kamers leeg waren: „Annette, die hier was, is op straat gezet, omdat ze moeder moet worden”.

„Jannetje . . .” verder zeide hij niets — hij zag haar aan, en er was eerst een vraag, toen een groote goede geruststelling in zijn oogen. Het was Marianne of alle angst, alle schrikwekkende gedachten neervielen, niets werden, of ze tot asch neerzonken door vuur verteerd, en ze legde zijn koele hand tegen haar brandend voorhoofd: „Als zij maar niets ergs doet, ze is zoo verlaten, Davi — ik zie nog 'r oogen en die mond, die mond . . .”

„Ik zal haar zoeken, ik zal alles in orde maken, ik beloof 't je en denk er dan niet meer aan, Jannetje, denk er niet meer aan. Geloof je me? Je mag alleen aan je geluk denken, aan je geluk”.

Marianne richtte zich op. „Ik was zoo gelukkig vanmiddag, het was alles geluk, het was te mooi”.

„Het zal weer mooi worden”, zeide David en hij sloeg den vleugel open.

Toen speelde David het geluk terug voor Marianne.

Hij speelde zoo, dat zij op 't lage stoeltje naast den vleugel gezeten het bloed weer in haar koude vingers voelde vloeien, hij speelde zoo, dat er tranen in haar oogen kwamen en langzaam langs haar wangen rolden, hij speelde zoo dat zij eindelijk lachte en met een blos op haar wangen de rozen naar zich neerboog die boven haar hoofd uit een vaas hingen en met gesloten oog hun geur inademde.

De Grootouders Brecamp waren altijd welkome logeergasten in Marianne's huis, doch ditmaal waren zij dubbel welkom. Zij gaven afleiding aan Marianne's onrustige gedachten en zij behoedden haar voor een alleen zijn met Bas; zelfs op hun kamer zou zij niet met hem samen zijn, want in overleg met Gees en met den heer des huizes zelf die het dadelijk goed gevonden had, werden de Grootouders op de groote slaapkamer geïnstalleerd, gemakkelijker voor hen, verhuisde Mees naar de hooger gelegen logeerkamer en vergevoegde Marianne zich met het kabinetje naast de oudjes. „Want al die trappenlooperij is nou niks voor u”, beweerde Geesje. Oma stribbelde wel tegen, toen zij deze veranderingen gewaar werd, zij vond het ongehoord dat de gastheer en gastvrouw hun kamer wilden afstaan, alleen om haar en Grootvader eenige trappen uit te sparen, maar Geesje stelde haar gerust, en poogde de oude Mevrouw te overtuigen dat het werkelijk niets betekende, dat Mevrouw het kabinetje heerlijk vond, het zelfs meermalen koos om 's middags te rusten en Meneer: „Nou moet u zelf maar eens vragen, Mevrouw, zal u zien, dat Meneer het even graag voor u over heeft als Mevrouw”.

„Is 't waar, Bas?” vroeg Oma.

„Het is zoo, Oma!” zei Bas, „maar al was 't niet zoo, ik zou wel moeten als de vrouwen 't willen!” Het was een grapje, dat hoorde Oma wel, maar toch zag zij met haar oude nog scherpziende oogjes den jongen man oplettend aan. Zij vond dat hij er moe uitzag. Daar lag iets op het ronde blozende gezicht, waaraan zij niet gewend was, een scherpere trek om den mond, een schaduw onder de oogen, en zij zeide toen zij alleen waren, haar oude hand op zijn arm leggend: „Je hebt juist je rust zoo goed verdiend, Bas, en nu jagen wij je van je kamer”.

„O, die rust krijg ik boven ook, Oma, ik ben zelfs graag op de logeerkamer. Nee hoor, maakt u u dáár niet over bezorgd. En waarom zou ik nu bijzonder rust verdienen?”

„Om 't knappe werk dat achter je ligt. Het proces van Mevrouw Wedelwende!”

„'t Knappe werk! vindt u dat zoo iets bijzonders? Toevallig interesseert het publiek zich voor zoo'n zaak als deze uit de groote wereld, en daarom wordt de verdediging dan knap genoemd. Knap! Waarom zou dit knapper zijn dan een van m'n andere processen die ik gewonnen heb? Al dat gezeur over knap, Oma, gisteren ook en dat gefeliciteer veveelt me . . . 't is of 't voor het eerst is . . . Ze hadden 't niet van me verwacht, dat is de zaak, ik heb geen stem als David, 'k ben maar 'n zakenman, geen beroemd pleiter, en nou roepen ze allemaal gloria! Nu ik eens even in 't publiek optreed. Knap! — ik zie niet in waarom dat woord op mij toegepast moet worden!”

„Lieve deugd, Bas”, zei Oma ondeugend, „je bent bijna even boos om dat ongelukkige woord als Pieter Stastok over het woord „Minnekoozen”.

Maar hij lachte niet zooals Oma verwacht had, hij liet zich in een stoel vallen en bromde: „Boos ben ik ook niet . . .”

Oma zweeg. Zij wist niet meer wat zij zeggen moest zonder Bas te irriteren en daarom zaten zij zwijgend naast elkaar toen Grootvader en Marianne binnentraden.

„Dat Mariannetje van jou!” zeide de oude heer. „Bas! Bas! dat Mariannetje van jou, ze houdt 'r ouden Grootvader voor den gek!”

„Dat komt niet te pas”, zeide Bas en op Grootvader's goedig mopperen: „Daar heb je gelijk aan, hoor je 't, Jannetje, dat komt niet te pas!” herhaalde hij: „Dat komt niet te pas!”

Maar Marianne hoorde den vreemden ernstigen klank in zijn stem. Haar even opgevroot gezicht naar aanleiding van een plagerijtje over Grootvader's grassen liefhebberij, betrok plotseling. „Wat meen je?” vroeg ze haar man aanzierend.

„Dat 't niet te pas komt, eenvoudig dat, niets anders en dat meen ik, dat is geen grapje”, antwoordde hij.

„Maar jongen, je weet niet eens . . .” protesteerde Grootvader.

„Dat meen ik”, herhaalde Bas, „en niemand zal 't me beletten dit te zeggen”.

Hij stond op en ging de kamer uit. De Grootouders bleven met Marianne alleen. Haar gezichtje stond bleek en ernstig. Ze zwegen een poos en hadden hun schijnbare aandacht opeens voor den regen, die buiten zacht begon te vallen. Het tikken op het zinken dak van de serre was als een onheilspellend dreigend geluidje, doch nu ruischte zacht weldoend, de vollere regen en lichter herademden zij, ziende naar den sluier van grijs die de boomen in den tuin dekte. Oma streek met haar hand over die van Marianne.

„Bas is moe, geloof ik”.

„Ja”, zei Marianne klein.

„Dat is natuurlijk, heel natuurlijk”, meende Grootvader. „Hij heeft ook zoo wat achter den rug! Dat proces — hij heeft zich te veel ingespannen”.

„Ik ga naar hem toe!” zei Marianne opstaande.

„Doe dat kind, doe dat . . .” zeide Oma en nu ook zij weg was, keken de oudelui weer naar buiten, waar zich alles in den grijzen regenmist scheen op te lossen.

„Die jongen is overspannen”, zeide hij eindelijk, „een reis zou hem goed doen!” en zij: „Ja, een reis, dat zou best zijn . . . maar 't is vreemd, alles was hier gisteren zoo in de fleur, ze waren zoo gelukkig, je zoudt zoo zeggen alle wenschen waren vervuld, en nu opeens dit. Er hapert iets aan”.

„Och wel nee Moeder, 't is alleen maar dat de jongen moe is en Mariannetje is ook niet gewoon, moet je denken”.

Maar zij: „Nee, nee, er hapert iets aan, er hapert iets aan!”

(Wordt vervolgd).

VERBETERING. In het nummer van 23 October 1.1., bldz. 508, eerste kolom regel 4—5, leze men in plaats van Maatschappij van Nederland: Maatschappij van Nijverheid.

BLOEMEN EN TUINKUNST AAN DE RIVIÈRA. PARK TE MENTON.

Bloemen en tuinkunst aan de Rivière.

(Slot)

BIJ de vrije weelderigheid van vele tuinen, steken de rechtlijnige tuinen, die als parterres en squares op de pleinen der steden en bij groote gebouwen aangelegd zijn, wel merkwaardig af. In Menton ligt zulk een square in de nieuwe stad, tusschen de Avenue de Verdun en de Avenue Boyer, rechtlijnig en strak, maar weelderig uitgedost met *Palmen*, *Cycadeën*, *Fourcroya's* en andere planten, die door haren zwierigen bladertooi uitnemend geschikt zijn om als z.g. solitair- of alleenstaande planten uit te komen. De aanleg bestaat uit twee gedeelten, aansluitend op een standbeeldgroep als middenstuk. De middenvakken zijn opgesierd met bloembedden en bloemstrooken, afgewisseld door mooie *Trachycarpus tomentosus*, bossige *Chamaerops humilis* en prachtige exemplaren van *Brahea glauca*, die bijzonder schoon van werking zijn in de decoratief opgezette beplanting. De bloeiwijze dezer laatste is, tegenover de krachtige plant, ietwat slap te noemen. Het zijn dunne, opgaande, twee Meter hooge, zijdelingsche stengels met ahangende, witgroene bloempluimpjes. Er staan ook verscheidene *Fourcroya's*, waarvan er een 20-tal gebloeid hadden, en wier hooge, pyramidale bloempluimen thans overal bladbolletjes vormden in de plaats van vruchtjes, die er slechts weinige na den bloei worden ontwikkeld. Echte vivipare planten dus. Gezond en krachtig waren ook de exemplaren van *Cycas revoluta*, waarvan eenige hare vruchtbladen ontplooid hadden, thans bezet met roode bessen; voorts *Livistona's*, forsche *Agave ferox* met sierlijk omgebogen, breede bladen, als uit ijzer gemodelleerd, enz. De geheele square was omgeven door een berm van witte Margrietten, waartusschen, op regelmatige afstanden, in een rij, kroonvormige oranjeboompjes waren geplant. De tuin in zijn geheel maakt een decoratieven indruk; de stijfheid van den aanleg en perkindeeling wordt door de weelderige, schoon gevormde solitairgewassen, die als even zoovele vegetale monumenten het decoratieve park vullen, deels gebroken, deels verlevendigd, en het geheel is een schoone versiering van het nieuwe stadsgedeelte. Een klein, maar schoon parkje met vrij zich ontwikkelende gewassen, sluit dit parterre naar de zeeboulevard, waar de logeergasten en ook de inwoners der stad vooral des avonds zich verlustigen in het eeuwig-aantrekkelijke schouwspel der wijde, blauwe zee, af. Wat mij aan de Rivière niet meegevallen is, dat zijn de beroemde tuinen bij het beruchte Casino te Monte Carlo. Ja, de tuinen zijn

uitnemend verzorgd en onderhouden, er staan prachtige Palmen, bloemen en boomen in, maar zij onderscheiden zich in niets van al die andere prachtige tuinen. Ze vertoonen geen eigen cachet en het voorgedeelte, bestaande uit een groot, lang middenvak, met aan weerszijden een breeden oprijweg naar het Speelgebouw, dat niettegenstaande zijn versierselen ook heelemaal niet indrukwekkend is, en zelfs ietwat kermisachtig aandoet, is onrustig door de af- en aanrijdende en stationneerende auto's, autobussen en rijtuigen. Echter, ter zijde van beide breede rijwegen, liggen tuin-terreinen, die tal van decoratieve gewassen en boomen in schoone exemplaren bevatten, terwijl achter het gebouw, aan de zeezijde, vetplanten en robuste lelieachtige gewassen op terrassen langs breede, met steen bevloerde paden staan saamgedrongen. Tot de planten, die, zooals overal elders, ook hier de aandacht trokken, behooren in de eerste plaats prachtige exemplaren van blauwbladige Braheapalmen, weelderig uitgegroeide Ficussen (*Ficus macrophylla*) en grootbloemige Magnolia's (*Magnolia grandiflora*, enz.; en de beide rijen van hooge, diktronkige *Livistona chinensis*, die in het middenvak langs de oprijwegen staan geschaard, geven aan dit voorplein wel iets monumentaals. Veel meer genoten heb ik echter van de keurige, welbeplante en goed onderhouden Jardins Saint-Martin, die zich, aan weerszijden van het Oceanographisch Museum te Monaco, in een lange, smalle strook op en tegen de rotsen langs de zee, uitstrekken. De beplanting is daar natuurlijker en vormt meer een tuingeheel, waarin de boomen en struiken, bloemplanten en kruiden harmonische plantengemeenschappen vormen. Toch zijn ook daar allerlei bijzonderheden, die ons vreemd aandoen en sommige samenplantingen doen zelfs lichtelijk valsch of gezocht aan. Een aaneengesloten bodemvegetatie o.a. van helroodbloemige Pelargoniums onder denneboomen heeft iets sterk kunstmatigs, evenals de vierkant geschoren hagen van *Aloë frutescens*, van immer-groene loof- en andere gewassen. Maar, per slot van rekening, is dat met onze hagen van Liguster en Meidoorn, Thuya of Taxus e.d. ook het geval, en de Rivière is nu eenmaal een streek, waar de neiging tot uitbundigen pronk, zeer sterk gegroeid is en ook in de tuinen tot uiting komt; en, bij schaduwzijden, heeft dit ook zijn goede menen in sommige tuinen op vaak gelukkige wijze gebruik weet te maken, is opmerkelijk. Op de zonnige plaatsen aan de zee zag ik hier vooral veel succulenten, als blauwe *Sedum*

EEN IDYLLISCH PLEKJE IN JESMOND DENE NABIJ NEWCASTLE AAN DE TYNE.

orbiculare in touffen, grijze en blauwe *Opuntia*'s, grijze en gevlekte *Aloë*'s, lakens van fijne *Mesembryanthemums*, groepjes van heesterachtige *Saxifraga*'s, blauwgrijze *Agave*'s, enz., en daarnaast de afhangende bloemenmassa's van blauwe hanggeraniums (*Pelargonium peltatum*), blauwbloemige *Psoralea bituminosa*, wier ijl opgroeiende stengels met de stijve vormen der vetplanten in merkwaardig contrast zijn. Hoe vreemd en mooi ook kleuren de gele bloempjes van *Cestrum aurantiacum* en *Nicotiana glauca* bij het grijze Citroenkruid en de grijsgroene *Senecio Antennophorium*, uit wier midden hier en daar statige, donkergroene Cypressen en bloeiende *Agave*'s omhoog streven! Het is een eenheid van tegenstellingen, die de belangstelling gevangen houdt. Als dekheesters, maar ook als afzonderlijke struiken, ziet men *Pistacia*'s, *Rhamnus alaternus*, thans rijk met roode en zwartachtige bessen beladen, Olijfbompjes, Peperboomen, struiken van *Adhatoda fasicata* met witte bloemen, *Pittosporum Tobira*, nu met rijpende, groene, kogelvormige vruchtjes, Japanische Liguster en *Myoporum punctulatum*, Steenek en *Ceratonia Siliqua*, enz. — Enkele vallen sterk op, zooals *Datura arborea*, met groote, witte, hangende bloemklokken, die er in de schaduw evengoed bloeien als de roode en rose *Pelargoniums*. ☼ Tot het lager blijvende ondergewas behooren er *Ruscus aculeatus* en *R. hypoglossum*, witte margrietten en *Teucrium fruticans*; op zonniger plaatsen zijn het Rosmarijn en *Aloë ciliata*, de laatste met levendig-koraalroode bloempjes, en statig bloeiende *Acanthus*. Dan ziet men weer plekken vol bloeiende O. I. kers, bloeiende *Violieren*, Goudsbloemen; *Opuntia*'s met bloemen en vruchten, grijs-groene *Cineraria maritima* met gele bloemtrossen en de schier witte *Centaurea candidissima*. Reusachtige Schijfcactussen, Zuilcactussen, weelderige *Yucca elephantopoides*, geweldige *Agave*'s, en de alom bloeiende *Acacia*'s en *Eucalyptussen* in soorten, *Bambusa*'s, enz., voltooien het bonte, veelsoortige plantenleven, dat een uitstalling schijnt van de mooiste en wonderlijkste plantenvormen uit alle deelen der wereld, maar vereenigd tot een boeiend en veelal harmonisch geheel, waarin voor stijve bloemperken geen plaats gelaten was.

A. J. VAN LAREN.

Newcastle en zijn parken.

NEWCASTLE aan de Tyne rivier, in het Engelsche graafschap Northumberland, een belangrijk kruispunt van spoorwegen, dat van Londen uit met een exprestrein in 6½ uur bereikt kan worden, is een overoude stad, die, hoewel grootendeels gemoderniseerd, toch nog een en ander bezit, dat aan lang vervlogen dagen herinnert. Daar is in de eerste plaats het kasteel, omstreeks 1175 door Hendrik II gebouwd, en vroeger als de sterkste vesting in het Noorden van Engeland beschouwd. Daar zijn verder de St. Nicolaas-, de St. Andrew's- en de St. John's kerken, alle drie merkwaardige bedehuizen, de middelste daterend uit de 11de eeuw. Verder vindt men in de Side en de Sandhill verscheidene oude huizen met schilderachtige gevels. Genoemd moet ook worden de guildhall, het v.m. hospitaal, later huis van de „merchant adventures”, gesticht in 1658. ☼ Hoewel Newcastle voornamelijk haven- en industriestad is, dank zij zijn gunstige ligging aan de Tyne en in de nabijheid van kolenmijnen, is het toch geenszins als woonplaats onaantrekkelijk. Dat dankt het in niet geringe mate aan zijn bekoorlijke parken en „recreation grounds”. Ten noorden der stad — wij bepalen ons hier tot de voornaamste — vindt men het Castle Leazes park met Town Moor en renbaan; ten westen ervan strekt zich Nun's Moor, ten oosten Brandling Park uit. Maar daar blijft het niet bij: ten zuidwesten van Newcastle bevindt zich het Elswick park, ten noordoosten het bekoorlijke Armstrong park, grootendeels door Sir W. G. Armstrong aan de stad geschonken, evenals de prachtige bosschen van Jesmond Dene, waarvan een idyllisch plekje hierboven in beeld is gebracht. Jesmond, dat zijn naam ontleent aan „Jesus Mount”, voorheen een bedevaartsoord met een hospitaal, aan de H. Maagd gewijd, is de voornaamste als woonplaats uitverkoren voorstad van Newcastle. ☼ Een veelbezochte plaats in Newcastle's omgeving is Tynemouth, het Newcastle-aan-Zee, welks fraai breed strand deze badplaats voortdurend meer in trek doet komen. Ook hier vindt men een oud kasteel.

F. S. B.

ging spelen. Hij beweerde, dat die dieren hem lieten winnen . . . Dat neemt niet weg, dat hij zich totaal geruïneerd heeft. Op een morgen is hij daar gaan zitten, voordat hij naar huis ging en heeft zich kalm voor 't hoofd geschoten, terwijl hij z'n vrouw en kinderen zonder een cent achterliet . . . Die arme dame heeft toch nog dat kruis voor hem laten zetten, die arde ze wegging." Ik ging naar het kruis toe; het nieuwe, korrelige marmer schitterde in de zon en een kruisspin spon langzaam haar web tusschen twee takken. Ze liep rustig af en aan. 't Was of ze bij intuïtie voelde, dat ze niets meer te vreezen had van dien verwoeden speler, die spinnen verzamelde om ze als talisman te gebruiken.

ANDRÉ THEURIET.

De Martini- en A-Kerk te Groningen.

MENIG lezer kent in de Hollandsche provinciën de verschillende en veelgeroemde kerken; de Sint Bavo van Haarlem, Gouda's Sint Janskerk met zijn schitterende ramen; de Groote of O. L. Vrouwenkerk te Dordrecht met de fraaie gesneden koorbanken, welke voor vele jaren den kanunniken tot zitplaats dienden. Tallooze monumentale kunstwerken treft de bezoeker der godshuizen er aan; koorhekken, preekstoelen, orgelfronten, gansche rijen van kunstvol bewerkte grafsteenen; grafmonumenten van vorstelijke personages, zoowel van mannen, beroemd geworden door hun werken binnenskamers als op het veld; schitterende architectonische partien bieden de fraaie gevels met de veelal karakteristieke torens; herhaaldelijk voelt men zich getroffen door de stemmingen, welke die Hollandsche kerkaspecten kunnen verwekken. Zeldzaam bekoorlijk staan er bij wijlen die kerken te midden der nimmer gelijke en steeds wisselende stadsbebouwingen. Op kerkelijk bouwkundig terrein — om het aldus te noemen — valt Groningen niet uit zijn rol, welke het overigens in de bouwkunde speelt. De beide hoofdkerken der stad, — de eene gewijd aan den heiligen Martinus, bisschop van Tours en de andere, aan de maagd Maria en daarnevens o.a. aan den schutpatroon der schippers, den heiligen Nicolaas — ziet men dit reeds op de weinige afbeeldingen hiernevens aan. Zonder bijzondere pretenties doen zich deze bouwwerken voor; zij bieden geene wonderen op architectonisch gebied en passen volmaakt in het sobere, weinig kunstzinnige geheel. De stad Groningen kent geene monumenten van den eersten rang, ook geene kerkelijke. Oorspronkelijk, in de verre Middeleeuwen, bezat de stad drie parochiekerken; de Sint Walburg en daarnevens de genoemde, de nog bestaande Martini en A-kerk of Onze Lieve Vrouwen ter A. Vermoedelijk was de eerste de oudste; als kapel en een stichting van den bisschop van Utrecht, met wien de noordelijke stad door even vele en langdurige als moeitbarende relaties was verbonden, vindt men den Sint Walburg omstreeks het jaar 1200 vermeld; naderhand heeft de naburige Sint Maarten's parochie haar in zich opgenomen. — Op het gebied van stichting van kerken verhaalt ons de beschrijver der stad Alting in 1647: „Groot is geweest der Voorouderen ijver alhier in dat stuk. Wij hebben gehad twaelf Kerken, drie Parochiale, vyve bij Kloosters ende viere bij Gasthuysen . . . Onze eerste parochiale was toegeeygent Sinte Walburge. Dese was al wel van een seltsaem antijks getimmer, van toophsteen, bykans in 't ronde, gelijk de Mahometaensche Mesquen ofte Mesquiten, sterk van muynen, ende als een borgh . . .” Er waren vele en minder opwekkende herinneringen bij vorige geslachten aan deze thans sedert driehonderd jaren verdwenen kerk verbonden; „onse Vaders in de voorgaende eeuwen meinden, dit gebouw

te zijn gemaekt tegens het aenlopen der Noordtlingen, die gewoon waren met roven ende moorden de Vriesche kusten grouwelyk te plagen". Gedurende laatstetijden van het bestaan was het met deze kerk maar droevig gesteld. Afbeeldingen toonen een vrij laag gebouw „het wort geseyd een solder hoger geweest te zijn, dan wij (Bernard Alting) ende de voorsaten hetselve gesien hebben in veele eeuwen; ende dat die van de Stadt selfs in 't jaar van 1196 ter occasie van een verschil zij hadden met de Bisschop van Utrecht, die dit gebouw al en geheel wilde aen hem trekken, ende uyt vrese van de selve Bisschop dese kercke een solderinge leger gemaekt hebben. Eenige Groninger commentarien beschrijven dier gesteltenisse anders, dan zy in enige honderden van de laetste jaren is geweest. Onder andere, dat daer geweest zij een choir van steen, kelderhol, op 't welken men ging met twalf stenen trappen, ende dat de kerke hadde boven ende beneden vensteren met ijseren tralien. Of het was gemaekt geweest, met of naer de fondatie van Groningen wordt niet geweten". — De stadsbeschrijver is het lot van het oude godshuis zeer aan het hart gegaan, waarvan de stichting ook toen reeds zoo in nevelen was gehuld, dat ze „voor, met of naer de fondatie" zou kunnen hebben plaatsgegrepen. Doch één ding verheugde den auteur zeer, n.l., dat de inkomsten der kerk voor geestelijke doeleinden werden gebezigt; in 1614 werden die met die van de Martini tot een fonds vereenigd; „wel is waer, — zegt Alting — „dat de tijdt, die vele verslijt, met verloop van veele honderden van jaren, 't soo verre gebracht heeft bij

Foto C. Steenbergh.

DOOPVONT IN DE MARTINIKERK.

Foto C. Steenbergh.

DE MARTINIKERK TE GRONINGEN, GEZIEN VAN HET ZUIDOOSTEN.

onse leven, dat men d'overblijfselen heeft moeten demolieren, maer niet te min wort niet van de opkomsten deser Kerke geprophaneert met werelts employ. Ende is de Parochie gevoeght bij de eerstlijk tweede nu eerste Parochiale, by genoemt van Sint Martijn". ☒ Men heeft thans de tijden wel reeds geruimen tijd achter den rug, dat in hoogdravende bewoordingen van Groningen's monumenten-bezit wordt gesproken. Ook ten aanzien van de Martinikerk en toren dient eene bescheiden lof in acht genomen te worden. De toren is geen wonder van speelsch bouwkundig vernuft; strak en sober verheft de steenmassa zich rijzig uit den hoek van het marktplein; geene overdadige versieringen voegde de onbekende bouwmeester aan zijne schepping toe; slechts hier en daar is eenig bijzonder motief aangebracht in alle spaarzaamheid, gelijk de Groninger in de bouwkunde steeds de eenvoud zelf is geweest. — Echter wanneer de „Historische Lof Rede ter eere van Groningen" van Alting aan de „Sint Martijn" is genaderd, stort de schrijver zijn gemoed uit met weinig in aantal zijnde woorden, die echter van veel vereering getuigen: „Dese is wel heerlick, ende de toren koninklijk". ☒ Men vindt er vervolgens de fata vermeld, welke „de liefde van onse Voorsaten omme Godts Huys te cieren" heeft moeten overwinnen. Het hemelvuur „het vreeslick onweder van donder en blixem" was eens de oorzaak van den ondergang van den toren in 1465; echter door de „vierige lust tot verbeteringe van 's Heeren Huys" was het bouwwerk binnen een aantal jaren weder in volle pracht gereed. Ruim honderd jaren nadien, in 1577, was opnieuw het vuur de oorzaak der vernietiging, welke gebeurtenis de schrijver aldus verhaalt: „Het Walsche onbetaelde garnisoen overmeesterde de stadt, haer woordt was, — vaerdig geldt of dateljk plonderen — most gebeeten worden in een suren appel ende gekozen worden van twee quaden 't minste. Men kofte dat gesinde uyt. Men sloot de poorten terstont op hunne hielen. Men bedreef grote vreugde, men vierde, ende dat mede op de toren, maer hier wiert door der diennaren onachtsaemheyt, die de tonnen niet stelden op de rechte plaets, ontsteken al te groten fackel. Het vier nam wech het bovenwerck, ende 't gehele ingeweyde des torens, soo dat 'er niet overich en bleef als de blote huyl van steen. Ende nochtans is wederom de hand over 't herte gelegd, ende is, door Godes hulpe ende door vierige genegentheyt des Heeren Regeerders, de toren voor weynige jaren herstelt in vorige postuire, gelijk hy gesien wort syn kop ende top wolckwaerts op te reycken". Sedert dien bleef de massale torenbouw met zijne twee niet bijpassende bovengelingen in stand. Men had het al te wel geleerd, dergelijke bouwwerken en vuur pasten minder goed bij elkaar en hield de herinnering aan de ramp door het vuurwerk „up sint Meertens toorn onwijselijck angerechet". ☒ Ten aanzien van de Sint Maartenskerk meende men vele malen de stichting te mogen zoeken in verre, zeer verre eeuwen. Voor menig beoefenaar der stadshistorie lag aldus bij dit bouwwerk het ontstaan der kerk „voor met of naer de fondatie der Stadt". Ook de bestuurders gaven van dergelijke meening meermalen destijds blijk; o.a. toen hen in 1810 door den magistraat een vraag naar den ouderdom van hun bedehuis werd gesteld. Het antwoord luidde, dat de heeren niet in het bezit van papieren daarover waren, doch zich

herinnerden ergens te hebben gelezen, „dat in de kerk bereds in 1040 iemand ter aarde zou zijn besteld". Evenwel hebben de voogden, naar het heet, daarbij aan den Utrechtschen Sint-Maarten gedacht. — Gelijk elke Middeleeuwsche kerk had ook de Groningsche Sint Maarten voor de reformatie zijne reliquien. Een van de plaatselijke kroniekschrijvers bericht kort en bondig: „in deze kerk rust het lijk van den heiligen Odgerus, martelaar en leviet en de ééne arm van Johannes den dooper". ☒ In het kerkgebouw treft men het op bladz. 522 afgebeelde fraaie orgel aan; de data van uitbreiding en herstel, de beschouwingen over den eersten orgelbouwer dezer kerk schenken wij den lezer; het opschrift in de Latijnsche taal luidt vertaald: „Burgemeesters en Raad der stad Groningen hebben het werk van Rudolf Agricola, voor 212 jaren Syndicus van deze stad, nadat het een en ander maal vergroot en later door ouderdom en gebrekkige herstelling bedorven was, ten dankbare nagedachtenis aan hun-

nen, de onsterfelijkheid zoo waardigen burger, in zijn voormalige zuiverheid laten herstellen ingevolge raadsbesluit van het jaar 1601". — Voorts vindt men in het kerkgebouw, dat aan architectonische beteekenis, vergeleken bij de jaren voor de reformatie, allesbehalve gewonnen heeft, eenige eenvoudige oude grafsteenen. Als vergoeding voor het gemis van kunstwerken heeft de kerk echter iets zeer bijzonders op zijn levensweg medegekregen. Het helaas door een hoog gestoelte afgesloten koor boogt op het niet geëvenaarde bezit van een reeks fraaie muurschilderingen, welke voor enkele jaren zijn blootgelegd; de beteekenis van deze cyclus, waarvan de voorstellingen alle aan de Heilige Schrift zijn ontleend, kan hier ter plaatse bezwaarlijk worden geschetst. Men zie daarvoor de artikelen in den Groningschen Volksalmanak 1925 en het Jaarboek van den Oudheidkundigen Bond 1924. ☒ De A-kerk bevindt zich in een ander stadsgedeelte; n.l. nabij de A, den langs de westzijde der oude stad loopenden Drentschen stroom. Gedurende de Middeleeuwen wordt dit godshuis, o.m. aan de maagd Maria en den schutpatroon der schippers, den heiligen Nicolaas gewijd,

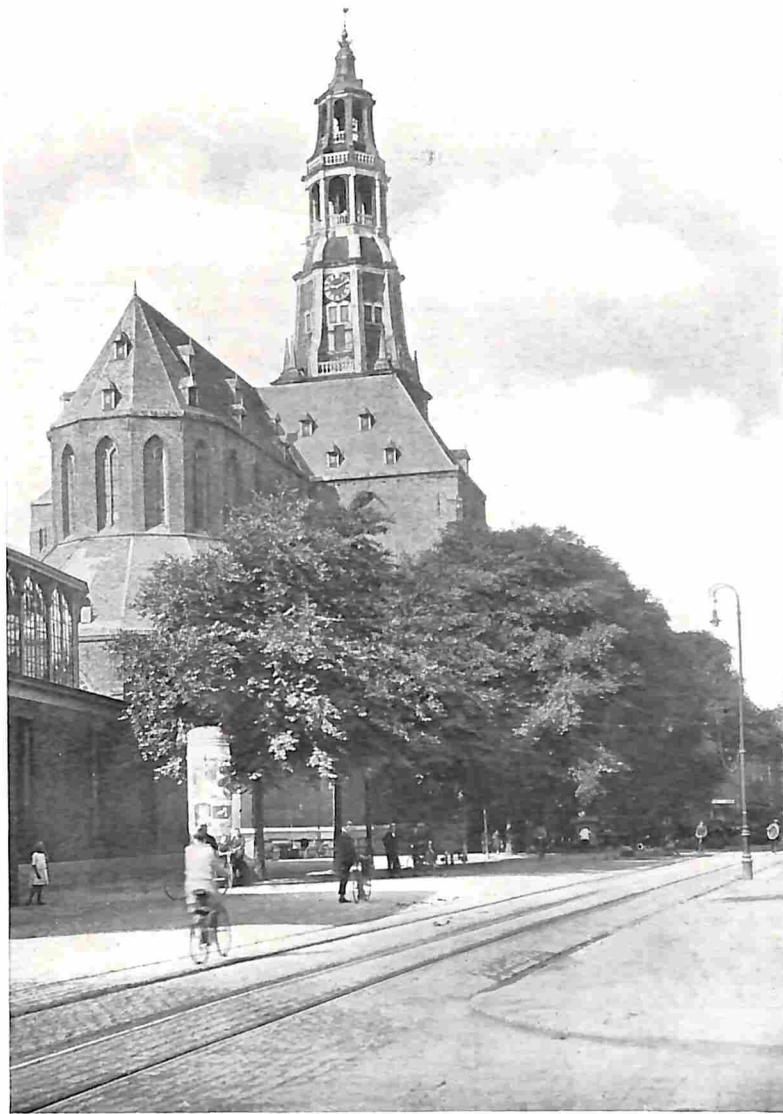

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP DE A-KERK TE GRONINGEN.

meesttijds vermeld als „Onze lieve vrouwe ter Ae"; sedert de Hervorming gewoonlijk als de „der A"-kerk, bij verbastering in den volksmond „Dra"-kerk, afgekort tot A-kerk. „Is oock" — naar Alting oordeelde — „een schone wel gefaconneerde kerke, bij sich hebbende eene deftige geproportioneerde spitse toren". Evenmin als de Martini hebben de stormen der jaren de A-kerk en toren gespaard. Vielen evenwel de rampen voor de eerste in de 15e en 16e eeuw, die, welke de A-kerk troffen, zijn van veel lateren datum. Den 8en Mei 1671 brandde de A-toren, door het hemelvuur getroffen, af. De Martinitoren zou hetzelfde lot hebben getroffen, ware hij niet, naar het opschrift luidt, bij die gelegenheid, „door middel van melk en huiden van den brand bevrijd". De A-toren evenwel, „ontogankelijk zijnde wegens de nauwte van den trap en het neerdruijen van het smeltende metaal, verbrandde met het kerkdak, orgel en de gesmoltene klokken, doch in deszelfs plaats werd door de milddadigheid van regenten, burgers en inwoners deze nieuwe toren gesticht en de kerk hersteld in den jare 1674 na Christus geboorte en in het tweede jaar na het opbreken van het beleg". ☒ Het wegens zijn lengte vrijwel onleesbare Latijnsche opschrift zou slechts

weinig jaren van toepassing blijven. In 1710 kwam een andere ramp; toen stortte de toren in, aan welke gebeurtenis een steen in den torengevel de Groningsche voorbijgangers herinnert. ☞ Het zich in de A-kerk bevindende, hieronder afgebeelde orgel is uit een ander godshuis, n.l. uit de Broerkerk — de Minderbroederkerk — afkomstig. In 1814 luisterde het aldaar nog den predikdienst op; de Souvereine vorst, die toen het tweede eeuwfeest der Hoogeschool in Groningen bijwoonde, was de A-kerk zeer genegen. De „schone wel gefaconneerde Kerke”, zooals de oude historieschrijver Alting ze noemde, behoorde wederom een orgel rijk te zijn, dat zij zoolang tengevolge van allei tegenspoed had moeten missen. Diensvolgens werd het Broederkerkorgel naar de Onze Lieven Vrouwen ter A verwezen; gelegen: „niet verre van 't rivierken A, vloeyende” — gelijk men in de 17e eeuw de plaats bepaalde — „door 't Westersche deel van de Stadt”.

R.

Paling-scheepvaart.

ZOOALS bekend is, hebben de Zaanlanders op het gebied van vaderlandsche industrie en scheepvaart eeuwenlang een eerste plaats ingenomen. Vele van die oude bedrijven bestaan nog steeds, maar zijn in den loop der tijden natuurlijk gemoderniseerd, en daardoor soms geheel van karakter veranderd, andere zijn echter langzamerhand totaal van het tooneel verdwenen. Tot deze laatste behoort een zeer eigenaardig middel van bestaan, de zoogenaamde palingscheepvaart. Reeds vóór de Spaansche onlusten bestond zij, maar had, evenals vrijwel alle andere Zaanse bedrijven, veel door den druk van den oorlog te lijden; toen die eindelijk verminderde, werd ze echter met nieuwen ijver uitgeoefend. ☞ Deze vaart schijnt voor het grootste deel in handen van reeders te zijn geweest en leverde belangrijke

voordeelen op. Behalve paling en aal werden er ook nog andere vischsoorten uitgevoerd, de voornaamste plaats van bestemming was Londen. ☞ Uit het geheele waterrijke Noord-Holland, waar bijgevolg vele ingezetenen het beroep van visscher uitoefenden, hadden de ondernemende Zaanlanders de vangst voor een geheel jaar in koop. De uitvoer had steeds tegen den winter plaats, daarom hadden die reederijen in de velden van Oost- en Westzaanden hier en daar groote vijvers laten aanleggen, waarin de visch dan tot dien tijd bewaard kon worden. Echter niet alleen uit Noord-Holland, maar ook zelfs in het buitenland werd de vangst aangekocht, voornamelijk van het eiland Amager bij Kopenhagen. Ook hier werden contracten voor een jaar afgesloten, voornamelijk door de reederijen uit Zaandam. ☞ In September werd in Denemarken de visch door de schepen afgehaald, terwijl men aan de eilanders dan ook nog allerlei huisraad en werktuigen voor landbouw, visscherij, enz. leverde. Eerst voer men huiswaarts en daarna naar Engeland. De schepen waren voorzien van groote waterbakken om de levende waar in te bergen, in zee werd de geschubde

visch van de aal en de paling afgescheiden en in afzonderlijke, met water gevulde bakken gedaan, om de sterfte, die door de vermenging der vischsoorten zou kunnen ontstaan, te voorkomen. — In het laatst der 17de eeuw werden in verband met het droogmaken der meren nog slechts aalsoorten uitgevoerd. — In Londen bepaalde de Lord-Major den prijs voor het pond van iedere soort, koper en verkooper moesten hier steeds genoeg mee nemen. De schepen bleven den winter in Engelandover. ☞ Een schrijver uit die dagen verhaalt, dat het eens in Londen zoo sterk gevoren had, „zoodat men bekwamelijk over het ijs konde gaan”. Eenige Zaandammers uit de vischschepen bonden hierop de „schovelingen” aan en hunne prestaties op de spiegelgladde baan werden door den snellen gang en de kunstige wendingen door vele Engelschen met vrees aangezien; „deze zochten hen te omsingelen en te vangen, alsof ze eenige duivelskonsten konden”. Eenigen echter, die beter op de hoogte waren, legden aan de samengestroomde menigte uit, dat dit in Holland eene gebruikelijke uitspanning

was, waarop men hen verder ongemoeid liet en zelfs met welgevallen dit vermaak aanzag. Zou hen zelf de lust niet eens bekropen hebben een baantje te rijden? — de historie meldt het niet. — ☞ Op een Zondag reden de Hollanders weer eens schaatsen in de buurt van de kapel, waar de Graaf van Leicester gewoonlijk zijne godsdienstoefeningen hield. Deze „verbolgen, soo omdat het op een Sabbath was, als ook daarom dat de lieden hen vergapende — wellicht ook dat zij weddingenschappen aangingen! — het kerkgaan vergaten”, liet de schaatsenrijders in verzeerde bewaring nemen; zij werden echter na korten tijd weer op vrije voeten gesteld zonder eenige boete of iets van dien aard te moeten betalen. — ☞ De palingscheepvaart schijnt tot 1642 goede renten afgeworpen te hebben doch toen werden de drie schepen, tot deze vaart gebruikt, door de Duinkerkers genomen. In den eersten Engelschen oorlog onder re-

gentschap van Cromwell werd ze tijdelijk gestaakt, na den vrede is ze weer met drie schepen hervat maar met minder succes, een der vaartuigen verging na korten tijd. Van het verdere verloop van dezen handel is weinig bekend, doch zeker is, dat de bloei van weleer nooit meer bereikt is.

A. W. FRANCKEN.

Een merkwaardige wilde roos.

(ROSA OMEIENSIS ROLFE VAR. PTERACANTHA REHD. & WILS)

ZOO uitbundig in kleuren en vormen de door kruising en kweekkunst verkregen tuinrozen zijn, zoo eenvoudig en natuurlijk zijn de wilde rozen, zooals ze, overal, in ons land, in Europa, Azië, Amerika en elders, in duinen en bosschen, op bergen en in de dalen voorkomen. Ze hebben een beperkten bloeitijd, maar zijn meerendeels van zeer milden bloei. Een bloeiende, wilde roos, vol ongebreidelde levenskracht en groei, wier bloemen in honderdtallen over en tuschen het donkere loof als uitgestrooid, te fonkelen staan, is in al hare wilden eenvoud vol heerlijkheid, en van een onweer-

Foto C. Steenbergh.

IN DE A-KERK TE GRONINGEN.

staanbare bekoring. Elk bloempje is een schepping van onberispelijke zuiverheid in vorm en kleur, wijdgeopend vangt ze het zonlicht op en geven het stralend weer, waarbij ze als in spanning te trillen staan vol verlangend leven. Er zijn er die in éénen zomer takken maken van vele meters lengte, uit wier bladoksels dan in het volgend jaar overal secondaire twijgjes uitbreken, die de heerlijke roosjes dragen, in grootere of kleinere trossen of slechts telkens één of twee roosjes afzonderlijk. Van die wilde rozen zijn er vele honderden natuurlijke soorten variëteiten en bastaarden bekend, tenminste ruim zevenhonderd, waarvan er echter slechts een klein aantal in tuinen als sierplant gekweekt worden. Een daarvan is de soort, waarvan de naam voluit boven dit artikel staat, en die beter onder den naam van *Rosa sericea* Lindl. var. *pteracantha* Franch, bekend is. Maar, die naam is niet goed en heeft sedert eenige jaren moeten wijken voor den soortnaam *R. omeiensis*, die de botanicus Rolfe haar gegeven had, terwijl Rehder en Wilson de variëteit met platte, aan beide zijden vleugelvormig verbrede en aflopende stekels met den naam *pteracantha* (vleugeldoornig) onderscheidde. ☞ Nu ben ik in eens waar ik wezen wil. Want het voornaamste sieraad van deze roos, waarom ze tegenwoordig zoo veelvuldig gekweekt en aangeplant wordt, zijn hare platte, breede, donkerroodbruine stekels, die, als het zonlicht er doorvalt, een doorschijnende, bloedroode kleur hebben. Tusschen die dunne en platte, breede stekels bevinden zich dan overal, rondom de groene twijgen, nog dichtopeenstaande, ietwat schuin naar beneden gerichte, stijve borstelharen, die echter niet stevig genoeg zijn om te kunnen prikken. Op de afbeelding zijn zoowel de groote platte stekels als de daartusschen zich bevindende stijve borstelharen, zeer duidelijk te zien. ☞ De blaadjes zijn van zeven tot elftallig samengesteld, en vormen fijne sierlijke bladveertjes. Ze zijn afwisselend, een enkele maal ook tegenovergesteld geplaatst, en onder elk blaadje bevinden zich bij de variëteit *pteracantha* twee platte stekels, die meerendeels ongelijk afloopen. Aan de bloemtakjes komen die breede stekels vaak niet voor en aan dunne twijgen zijn ze vaak sterk gereduceerd tot bijkans gewone rozenstekels. Ze zijn het grootst en het mooist aan de krachtig opschietende eerstejaarscheuten. ☞ Maar, die platte, verbrede stekels zijn de eenige merkwaardigheid dezer roos niet. Ze bezit nog een karaktereigenschap, welke alle andere rozen missen. De bloemen zijn namelijk niet vijftallig, zooals bij alle andere wilde rozen het geval is, maar *viertallig*, d.w.z. er zijn maar vier kelkklippen en vier bloemkroonblaadjes. Dat is wezenlijk een wonderlijk gezicht, en aanvankelijk denkt men met een of meer abnormale bloempjes op de plant te doen te hebben. Maar, dat is niet zoo, want *alle* bloemen zijn viertallig, en wat eerst abnormaal scheen, is voor deze soort volkomen normaal. Trouwens er komen in de familie der *Rosaceae*, waartoe de rozen behooren, meer van die afwijkingen in talligheid der bloemen voor. Bij onze *Tormentilla* (*Potentilla Tormentilla* Neck.) o.a. komen, naast vijftallige, meest viertallige bloempjes voor en de mooie Japansche sierheester *Rhodotypos kerrioides* Sieb. & Zucc. heeft, constant, viertallige bloemen, evenals onze *Rosa omeiensis*. Trouwens de *Rhodotypos kerrioides* Sieb. & Zucc. moet tegenwoordig *R. tetrapetala* Makino heeten, en de *Rosa omeiensis* draagt, behalve den naam van *R. sericea*, ook nog dien van *R. tetrapetala*, haar door Roxburgh gegeven. Men ziet: de voornaamste eigenschappen der planten worden vaak reeds in de haar gegeven namen aangeduid. ☞ De *Rosa omeiensis* Rolfe komt wild voor in het Himalayagebergte, van Kumaon tot Sikkim, en in Yünnan in China. De struik heeft een sierlijke groeiwijze; ze kan drie à vier meter hoog worden en de zijtakken, die uit de opschietende eerstejaarstakken ontstaan, geven haar een spreidende houding. Aan de secondaire, veelal spreidende takken en twijgen

nu, ontspringen in Mei—Juni de bloemen, die, blinkend wit, den struik een frisschen, bekoorlijken aanblik verleen. De bloemen worden opgevolgd door kleine roode botteltjes, die vroeg in den nazomer rijp zijn. A. J. VAN LAREN.

Het meisjeshuis te Delft.

't IS kostelijk door Delft, het kleine Delft te dwalen. Vooral als er sneeuw is gevallen en de contouren van de donkere grachtjes feller worden geaccentueerd dan anders, wanneer het water tusschen de walmuren nauwelijks schijnt te verschillen van de smalle straatjes, met keien geplaveid, onveranderlijk, onbeweeglijk als heel het stedeke zelf. Feller ook blinken de topgevels tegen de grauwe lucht. ☞ Wonderlijker dan op een alledaagschen dag aanschouwen we ook de gebeitelde vrouwenfiguren boven de voordeur van het meisjeshuis aan het Oude Delft: ze zijn soepeler, beweeglijker door de dunne sneeuw, die zich verbergt tusschen de plooiën van de zeer reële kleederen, door den 18en eeuwschen beeldhouwer Cressant indertijd gebeiteld. Toch hebben deze beelden een gratie, welke het zeer persoonlijk eigendom is der 18e eeuw, een gratie, ten eenenmale ontbrekend aan het overigens zeer indrukwekkende heerenhuis, dat sinds 1769 jonge meisjes herbergt, halve weezen, wier ouders beiden te Delft zijn geboren. ☞ Eeuwen, voordat de thans bestaande patriarchale woning voor haar tegenwoordige bestemming werd gebouwd, stond op deze plek het „H. Geest Suster Clooster”, meestal „H. Geest Suster Huys” genoemd. De bewoonsters waren Franciscaner nonnen, die zich vooral wijdden aan de verpleging van zieken „soowel in vierige en besmettelijke als in andere tijden”. Ze droegen zwarte kleederen, „als in teekenen van gestadighe rouw”. ☞ Maar het geloof en de toewijding verzwakten: steeds geringer werd het aantal van haar, die haar leven in de onthouding en armoede, door St. Franciscus gepredikt, wenschten door te brengen. En toen de Hervorming begon door te dringen, werd het verval der Orde steeds grooter, zoodat in 1567 het getal der nonnen zoo verminderd was, dat de „Bewaerders dezes Heylige Geest Suster Huys” in overleg met de Delftsche vroedschap besloten de kloostergoederen te converteeren, zoodra de laatste non het tijdelijke voor het eeuwige zou hebben gewisseld. De opbrengst der goederen zou worden gebruikt om te voorzien in het onderhoud van arme meisjes, zooals dit ook gebeurde in een meisjeshuis te Antwerpen. ☞ Deze meisjes werden in het klooster ondergebracht, zonder dat er voorloopig iets aan het oude gebouw, dat reeds in de 15de eeuw bestond, werd veranderd. Bleywyck, Delfts historieschrijver, meldt nog in 1667: „Het ouderwets Toortje van de Capelle en d'eenvoudigheyt van 't gantsche gesticht wijst wel uyt dat het binnen d'eerste hondert jaren of twee niet ghetimmert is”. ☞ Langzamerhand geraakte echter en het klooster en de kapel in zulk een bouwvalligen toestand, dat het klooster hoe langer hoe minder woonbaar werd. Men veranderde en verbouwde, totdat eindelijk het hoofdgebouw werd gesloopt en in 1769 het tegenwoordige huis, met zijn ruime, deftig-Delftsche gangen verrees. De kapel, herhaaldelijk veranderd en verbouwd en zelfs tot tuighuis ingericht, behield nog zooveel van den oorspronkelijken bouwtrant, dat eenigen tijd geleden de regenten het spitse torentje en de Gothische vensters meewerken aan de pittoreske schoonheid van het oude stadje. ☞ Naast het meisjeshuis is een tuin, waar eenmaal de woning stond van Antonie van Leeuwenhoek, dat minder de eeuwen trotseerde dan het aangrenzende pand. Slechts het stoephek bleef bewaard, de verschillende hemellichamen in hun kringloop verbeeldend: 't bevindt zich thans in het Gemeentemuseum te Delft.

RO VAN OVEN.

Foto Buisman.

TAKJE VAN ROSA OMEIENSIS
ROLFE VAR. PTERACANTHA
REHD & WILS.

Van Roofgaw, den sluwen Ulk.

6) DOOR H. E. KUYLMAN

ZIJN wonden deden geen pijn meer, 't leek wel of hij gevoelloos was geworden, onverschillig voor zijn omgeving, slechts wachtende op den verlossenden dood. Maar toen de schemering over de landen kroop, de felle zonnehitte van den dag temperend, en de avondwind koelte bracht tusschen de twijgen van het griendveld, kwam de verandering. Een paar veldmuisjes, kibbelend om een lekker hapje, kwamen in de onmiddellijke omgeving van Roofgaw en het scherpe gepiep wekte hem eensklaps uit de verdooving, die zich van hem had meester gemaakt. De muisjes, die hem hier reeds zoo lang hadden zien liggen, vreesden hun grooten vijand niet meer, en tergend dicht naderden zij nu de plaats, waar hij lag. Met instinctief sloeg Roofgaw den klauw uit en ziet, 't deed hem geen pijn meer en ook de snelheid, waarmede 't gebeurde, was niet minder dan vroeger. Een schel gepiep was 't antwoord op dezen onverwachten uitval en worstelend trachtte het muisje te ontkomen. Maar de klauw hield vast, drukte het teere lijfje neer, perste het leven er uit en Roofgaw verslond met gretigen mond zijn eersten buit, terwijl de dood zijn prooi losliet en ongemerkt vluchtte. Ook nu weer had Roofgaw den strijd gewonnen.

Met ongemerkt waren de dagen korter geworden, en zooveel lager was de baan van de zon, dat deze ternauwernood over de peppels kon kijken, als met dreunenden klank de torenklok uit het nabij liggende dorp haar twaalf slagen door de lucht golfde. Nu waren de nachten lang en donker en Roofgaw, die na zijn laatste avontuur bang was geworden zich des daags te vertoonen, was den ganschen nacht op pad om voedsel te bemachtigen en zijn vaak onbedwingbaren moordlust uit te leven. Met Er was in de natuur een groote verandering gekomen. De drang tot groeien en bloeien was tot staan gebracht en de aarde bereidde zich voor tot het groote herfstfeest dat het verscheiden voorafgaat. In den rietplas kleurden zich de stengels en als de avondzon tusschen de halmen speelde, sloegen vurige vlammen daaruit op en zetten de gansche omgeving in gouden gloed. En tusschen de slootbegroeiing mengden zich allerlei tinten, harde kleuren vaak, die de groene eenheid op wonderlijke wijze verbraken. Met Tusschen het loover, eertijds een ondoorzichtige sluier, plekten nu stukjes blauwe lucht, en op het water dreven kleine eilandjes van afgevallen bladeren, die hier en daar gezonken, op de modderlaag lichte plekken tooverden. En in de vogels groeide de onrust; de trekkoorts kreeg ze alle te pakken en zonder waarschuwing waren de grutto's al afgereisd en hadden wulp en tureluur medegenomen. Alleen de kievit maakte van zijn plannen geen geheim en dag in, dag uit klonk zijn verzamelroep over de wijde landen. Duizenden en duizenden gaven aan dien roep gehoor en 't duurde dan ook niet lang of de weide was zwart van gillende en krijschende vogels, jongen en ouden, de eersten nog in een glansloos pakje gestoken, de laatsten groenzwart opgedoft. De zangers hadden hun lied gestaakt en somtijds zaten de telegraafdraden langs den straatweg vol kleine figuurtjes, oude en jonge zwaluwen, die zich verzamelden voor de lange reis. Met Overal was een ongedurigheid waar te nemen en in de voelbaar dichte duisternis klonken vaak vogelstemmen, dan hier, dan daar, zich snel verplaatsend van noord naar zuid. Dat waren leeuweriken en lijsters, regenfluiters en een eenzaam zwervende meeuw, wilde eenden en talingen, fijne insectenvogels, als nachtegaal en roodstaartje, spotvogeltje en blauwborstje. Deze laatste gingen al op reis, de eerste echter zwierven nog wat rond en trachtten op deze wijze hun onrust uit te leven. Het hielp echter niets, want ook zij waren gehouden om gehoor te geven aan de stem, die zwellende tot een onweersaanbaar bevel, hen zou dwingen te gaan, waar ontelbare voorgeslachten voor hen den weg gebaad hadden. Met Elke dag bracht nieuwe gasten in het griendland en wederom was het voor Roofgaw een tijd van overvloed. 't Waren niet alleen vogels, die zich op reis hadden begeven, maar ook de viervoeters trokken naar elders. Zij verwisselden met elkander van plaats. Hazen kwamen uit het verre polderland of van den overkant der groote rivieren. De snelle, krachtige

stroom had hen niet kunnen weerhouden en moedig hadden zij er zich ingeworpen. Met hen was meegekomen de kleine jager, met zijn wreed-blinkende tandjes en zijn onverzadigbaren bloeddorst. Dikwijls klonk in stillen nacht de angstkreet van een haas, als hij voorbijsnelde met den dood op zijn rug, het bruine wezeltje dat zich aan den strot had vastgezogen en druppelsgewijze het leven roofde van zijn prooi. Met Bloedige gevechten werden er geleverd langs den slootkant, als vreemde waterratten de inwoners wilden verjagen en uit de diepe mollegangen steeg vaak een metaalklinkend geluid. Dan waren de mollen, die elkander op hun gebied niet kunnen dulden, slaags geraakt. Er verschenen nieuwe vluchten patrijzen, die moede van dentocht, in het griendland vielen en tegelijkertijd weer werden opgejaagd als Roofgaw zijn klauw naar hen uitsloeg. In de rietplassen waren groote koppels eenden, muisgrauwe mannetjes met brocaatkleurigen kop, bruin-grijze vrouwtjes met glanzig-blauwe vleugelschildjes en onder hen bevonden zich pijlsnelle smienten en coquette waterhoentjes. Over al dat leven heerschte Roofgaw, hij nam er van zooveel als hij wilde, totdat op zekeren dag een vijand opdaagde, waarmede hij rekening had te houden.

Met In het armoedige huisje bij het waterrad woonde Hannes, die er voor moest waken, dat het waterpeil op gewenschte hoogte bleef. Wanneer veel regen gevallen was, of een plotseling opkomende donderbui zich boven de polders ontlast had, dan maakte Hannes zijn rad vrij, stookte de machine en schuimend en bruisend wielde het water uit het lage land in de breede vaart, welke het verder voerde naar de groote rivier. Met 't Was geen rijk bestaan dat Hannes met zijn vrouw en kind had en 't was hem dan ook niet al te zwaar aan te rekenen, dat hij nu en dan eens een haasje trachtte te ver-

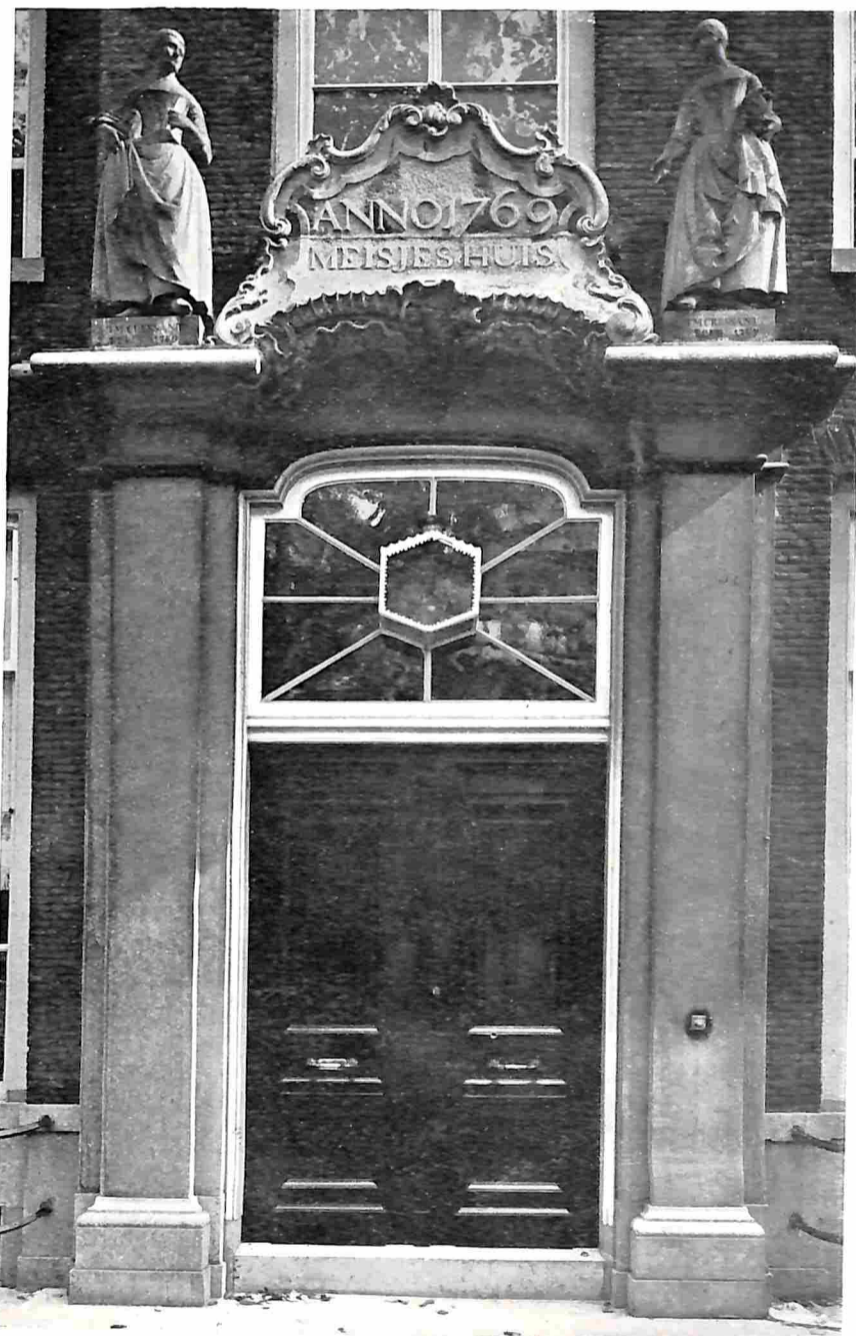

Foto C. Steenbergh.

DEUR VAN HET MEISJESHUIS TE DELFT.

schalken, wanneer in wintertijd zoo'n gast zijn boerenkool achter in het tuintje kwam bezoeken. ☼ Op zekeren dag kwam Hannes' broer uit 't Overijselsche onverwachts binnestappen en het gesprek kwam van 't een op 't ander, en ook over het stroopen. Toen vertelde zijn broer hem, hoe zij daar ginds den ulk joegen, dat zij op heldere winternachten met de honden er op uitgingen om den bunzing te vangen, welks huid zooveel waarde had. En Hannes' broer ging niet heen voordat hij beloofd had een jong hondje te bewaren van zijn prima bunzinghond, welke juist eenige dagen tevoren een zestal jongen had geworpen. ☼ Ongeveer zes weken later ontving Hannes een kistje, waarin zich een mollig, dikharig zwart hondje bevond. Ras was het niet, 't was geen kees en geen herder, geen fox en geen taks en toch vereenigde het in zich al de eigenschappen, die deze soorten hebben. 't Was nu nog maar een onnoozel, hulpeloos diertje, dat des daags speelde met kleine Hannes en des nachts jankend gilde om zijn moeder, broertjes en zusjes. Dan sloop zijn speelkameraad zachtjes uit bed, pakte Hektor op en nam hem bij zich in zijn bedje, waar het hondje dan rustig werd en weldra insliep. ☼ Hannes en zijn vrouw namen het zoo nauw niet en vonden goed, dat hun jongen dit deed, en het gevolg hiervan was, dat er een groote vriendschap ontstond tusschen kleinen Hannes en Hektor. ☼ Spelend werd Hektor groot, ontwikkelde zich tot een krachtig hondje, dat met zijn ruwharigen bek een zeer krijgshaftig uiterlijk had. Dik kroesde het glanzend zwarte haar over rug en hals en de staande ooren tipten aan de toppen een weinig om. De oogen half verborgen onder het lange haar, glommen als zwarte koralen en de dikke pluimstaart krulde als die van een keeshond op zijde van zijn lijf. Een lobbies voor de huisgenooten, was hij een rakkert voor vreemdelingen, en luid klonk zijn blaf als gasten het erf betraden. ☼ Als hij met kleinen Hannes langs den slootkant liep, drukte hij vaak den neus in het lange gras, snoof en proestte, en wuivend ging zijn staart heen en weer, als de lucht van rat of mol hem hun aanwezigheid verried. ☼ Als erfelijke deugd was in hem vastgelegd het genot om in het water te plassen en menig standje liep kleine Hannes op, als hij met zijn hond thuis kwam die dan dikwijls vol modder en slik zat. Een onderdompeling in de diepe vaart spoelde echter het vuil weg en de zon droogde Hektor's huid, zoodat zijn vacht weldra weer glom als een spiegel. ☼ Op een stillen avond dwaalde de hond rondom het huis, volgde het smalle pad langs het waterrad, en kwam in het weiland, waarover reeds de witte nevel danste, en het spitse torentje aan den einder vervaagde. Hektor verveelde zich, want zijn kleine baas was er niet om met hem te spelen. Juist toen hij naar een plagende mug hapte, hoorde hij een plons in het water en toen Hektor met zijn blik de twee strepen volgde, ontmoette zijn oog, waar deze lijnen elkander raakten, een grauwbrown dier, dat haastig naar den overkant zwom. ☼ Toen kwam met het avondwindje een lucht in zijn neus, die hij reeds meer geroken had, doch waarvan hij de oorzaak tot nog toe niet had kunnen ontdekken. Het herinnerde hem aan de langs den oever gegraven gaten, die altijd uitmondten in den diepen wal onder het water. Al zijn pogingen om den inwoner daarvan op te graven mislukten en als hij ten laatste met bek en klauwen het hol verwoest had, moest hij zonder vangst naar huis terugkeeren. En nu zag hij plotseling

een dier, waarvan de lucht hem vijandig was en een onbedwingbaar verlangen om dit te bemachtigen, greep hem aan. Toen hij zich bewoog om de waterrat te achtervolgen, dook deze onder, zoodat Hektor een oogenblik verbaasd rond staarde, waar zijn vijand zoo plotseling was gebleven. En toen zag hij een eind verder dezelfde streep in het water en oogenblikkelijk begreep hij, dat dit de vluchteling moest zijn. Hij snelde naar de plaats, waar hij de deining zag en weer verdween de rat onder water, maar kwam bijna dadelijk weer aan de oppervlakte. ☼ Hektor begon de vervolging prettig te vinden, 't was nog een spel voor hem, een goede afleiding voor zijn verveling. Ten laatste dook de rat niet meer onder, sidderde even toen de hond schel kefte van opwinding en al langzamer begon zij te zwemmen. Een honderd meter verder was het hol, waar zij zich zou kunnen onttrekken aan de vervolging en waar een zevental jongen haar wachtte. ☼ Maar het snelle zwemmen, het herhaaldelijk onderduiken had haar uitermate vermoeid en reeds zonk haar lichaam dieper in het water. Haar eenige toevlucht was de wal om aan den overkant te trachten, loopend het hol te bereiken. Nauwelijks was zij echter tegen den kant op gekropen of Hektor had zich reeds in het water begeven en zwom met forsche slagen naar de andere zijde. Hij gunde zich geen tijd zich af te schudden en rende met den neus over den grond de rat na. ☼ Vlak bij het hol haalde hij haar in en het oogenblik van weifelen om toe te grijpen, gaf de rat gelegenheid in den grond te schieten. Dit was echter de bedoeling van Hektor niet en woest begon hij te graven. De vochtige aarde liet spoedig los en diep groeven de nagels in den grond. ☼ Scherper werd de lucht uit het hol, waar de jongen angstig bijeen gekropen waren. Moeder rat voelde nu echter geen vrees meer, het natuurlijk instinct om haar kinderen te verdedigen, was sterker dan haar angst, en wreed trok zij de bovenlip op, toen het geluid dichterbij kwam. Langzaam schoof zij naar voren, sloot met haar lichaam het hol af, en wachtte. Hektor was bekaaf van het graven, zijn flanken gingen snel op en neer, zijn heete adem joeg stokkend door zijn luchtpijp, terwijl het zweet van zijn tonglekte. Even rusten en dan weer opnieuw aan 't werk. ☼ Nogmaals drukte

Hektor zijn snoet in het hol en met een schellen jank sprong hij achteruit, met zijn voorpoot den droppel bloed wegvegend, die uit de pijnlijke wond te voorschijn kwam. Dit was de eerste kennismaking en ze viel Hektor niet mede. Een oogenblik stond de hond in beraad wat te doen, weg te loopen of het avontuur voort te zetten. ☼ Zijn aard kende echter geen lafheid. Deze ondeugd behoorde niet tot die van zijn soort, die steeds strijd gevoerd had met de roofdieren, welke vijanden waren van hun baas. Nogmaals voelde Hektor de stekende pijn in zijn neus en langzaam rezen de haren op zijn rug. Woedend keerde hij zich weder naar het hol en woest drukte hij zijn neus er weer in en wederom beet de rat toe en greep den hond bij de onderlip. Met een sprong vloog hij achteruit en zoo onverwachts was deze beweging, dat de rat mee naar buiten werd gesleurd. Deze liet oogenblikkelijk los en wilde het hol weer invluchten om haar kinderen te verdedigen. Reeds gleed zij onder de achterpooten van den hond door naar het opengegraven gat, toen Hektor haar wederom aangreep en met een wijden boog wegslingerde.

(Slot volgt).

HUIS AAN DE KERKSTRAAT HOEK ZEEDIJK
TE BLOKZIJK,

AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEIJSER“.